

Ya xjach jnop sk'oponel sok
sts'ibayel jun ta jk'op.
Bats'il K'op Tselal
Empiezo a leer y
escribir en mi lengua.
Tselal

Tselal • Bats'il K'op Tselal

Cholanbil ts'ibaybil k'opetik
Vocabulario

Mi nombre es: _____

Vivo en: _____

DIRECTORIO
Esteban Moctezuma Barragán
Secretario de Educación Pública

Rodolfo Lara Ponte
Director General del INEA

Créditos de la presente edición

Coordinación general
Celia del Socorro Solís Sánchez

Coordinación académica
Carmen Díaz González
Elisa Vivas Zúñiga

Autoría
Guillermina Duarte Hernández
Elisa Vivas Zúñiga

Adaptación para la población hablante de la lengua Tseltal
Ramón Vázquez Cruz
Brígida Gómez Hernández
Celia Cruz López
Antonio López Sántiz
Juan Hernández Domínguez

Asesoría académica
Lizbet Pacheco Montero

Revisión técnica
Rita Fernández Díaz

Dirección gráfica y cuidado de la edición
Greta Sánchez Muñoz
Adriana Barraza Hernández

Calidad y seguimiento editorial
Hugo Fernández Alonso

Revisión editorial
Eliseo Brena Becerril
Blanca Lydia Sánchez Zamora

Diseño y diagramación
Blanca Lydia Sánchez Zamora

Ilustración de portada
Ricardo Figueroa Cisneros

Empiezo a leer y escribir en mi lengua. Tseltal. MIBES 1. Vocabulario. D. R. 2020 ©Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Francisco Márquez 160, Col. Condesa, Alcaldía Cuauhtémoc, Ciudad de México. C. P. 06140.

Esta obra es propiedad intelectual de sus autores y autoras, y los derechos de publicación han sido legalmente transferidos al INEA. Prohibida su reproducción parcial o total por cualquier medio, sin autorización escrita de su legítimo titular de derechos.

ISBN *Modelo Educación para la Vida y el Trabajo*. Obra completa: 970-23-0274-9
ISBN *MEVyT Indígena Bilingüe con Español como Segunda Lengua*: 970-23-0500-4
ISBN *Empiezo a leer y escribir en mi lengua.* Tseltal. MIBES 1. Vocabulario: En trámite

Impreso en México

Binuknax awo'tanik

- ▣ Snopel sts'ibayel sok sk'oponel jun ta jbats'il jk'optike ja'me jun muk'ul majtanil te la yak'botik te kuxinelile.
- ▣ Te snopel june ja'me ya sjultes ta lek snopojibal ku'untik te bin ya sk'an te ko'tantike.
- ▣ K'alal ya x-ochat ta snopel sk'oponel sok sts'ibayel te june ya yak'bet ap'ijil yu'un ya slekubtesbet akuxinel.
- ▣ Chola ta ilel sok stulanil awo'tan te ach' beetik yu'un te p'ijubtesele.
- ▣ Te sk'ulajelil yich'oj te skanantayel te jk'optike ja'me chikan te bin ut'il ya kak'beytik yip sluxlejal te jk'optike.
- ▣ Ma'yuk slajibal te bin ya yich' nopele teme ay ta awo'tan snopelxan beele.
- ▣ Na'ame ta awo'tan sbajtel k'inal te abats'il k'ope, te sk'ayemal kuxlejalil tal, bintik p'ijilil ay tel sok bintik jkuxintayotik tel, meel tulanne sk'oplalil ta swenta yu'un te anopjune.
- ▣ Te ak'op-eke, jich-ek te jk'ope pajalme stulanilik meel ja' ya jtuuntetik ta scholel-a te k'op a'iyej ta balumilale.

Sjunil te banti ya schol ka'iytik cha'oxp'aluk sk'oplalil te bintik yich'oj te pajk june

Ja'i Cholanbil ts'ibaybil k'opetik ito yu'un ja' ya xkoltayot ta spasel ya'tel te jnojteswanej ta june soknix-ek te jnopjunetike te k'alal ya snopik te pajk jun *Ya xjach jnop sk'oponel sok sts'ibayel jun ta jk'op. Bats'il K'op Tseltal. MIBES 1.* Ja'i pajk jun ito ayme yich'tik-layo sp'alap'al k'opetik sok xojt'olxojt' k'opetik ts'ibaybil te ay ana'obeyikix sbae sok ayme yich'oj k'op a'iejetik te ma xk'ot ta ko'tantik leke ayme tey ya jtatik ta pajk sjun te jnopjune, sjunil yu'un sk'oponel soknix tey ta puxbil june. Ta in junetik chajpanbil ito yu'unme ja' jich ya xk'ot ta lek ajol awo'tanik-a te chajpanbil sp'alap'al k'opetik soknix te xojt'olxojt' k'opetik chajpanbil tey-ae.

Te Cholanbil ts'ibaybil k'opetike ja'me jich tabil swentail ta pasel ito: tey ta stsalaitsal jisbil koel ta k'exanile ja'me tey ya ataik-a te sp'alap'a k'opetike sok te xojt'olxojt' k'opetike jich bit'il cholbil ta ts'ibayel te ts'ibalile te chikan lek ijk'ik

pasbile; tey ta stsalatsal jisbil koel ta
wa'elile teyme ya yich' tael-a te bin ya
yalte sp'alalp'al k'opetike sok te bin
ya **scholbey sk'oplalile**, soknix tey ya yak'
ta ilel-a te bin ut'il ta **tuuntesele**.

Te kalal la yich' pasel te cholanbil k'opetike
ja'me la yich' ilel te bin ut'il meltsanbil ta
jbats'il k'optik te pajk jun yu'un jnojunetike.
Ya jmaliytik te ayuk ya xtuun awu'un ta
snopel beel te sts'ibayel ta jun te jbats'il
k'optike sok te ayuk bintik yanyantik ya
xnojpxan beel awu'un yu'un-a.

**¡K'ax wokolawal te la awak'aba
ta spasel in a'telil ito!**

¿Bin ut'il ta tuntesel in Cholanbil ts'ibaybil k'opetik ito?

Te Cholanbil ts'ibaybil k'opetike jichme tabil swentail ta pasel te bin ut'il cholbil ta ts'ibayel te ts'ibaliletike, sok ta schojtolchojt te ts'ibalile teyme ya yich' tsobel-a te bin k'op a'iyejiluk te jich ya xjach ta ts'ibayel te bin ut'il te ts'ibalile.

Ta sjumuljum te ts'ibaybil sp'alap'al k'opetike te pajal ts'ibalil jajchem ta ts'ibayele, tey ta jejch k'exanile ja'me tey ya ata-a te k'opetike jichnix-ek tey ta jejch wa'elile ja'me tey ya ata-a te bin ya yal te jp'al k'ope sok ya yak' ta ilel te bin ut'il ta tuntesele.

K'op te yu'un ya yich' leele

sjunil te banti tsakajtik sbiilike

Scholel sk'oplalil mak bin ya sk'an ya yal-a

Scholel sk'oplalil:

Ja' jun ts'ibaybil k'op te ya yich' cholanel koel ta ts'ibayel te sbiilik te ants winiketike, sok bintikukxan te ayike, jich yipakil ay, sok yantikxan-a.

Stuuntesel:

Te j-Javiere la spasbey *sjunil te banti tsakajtik sbiil* te bintik ya xtuun yu'un ta spasel snae.

Jich ta tuntesel ito

A/a

amoxisilina

Scholel sk'oplalil:

Pox te ya smilbey schanul te k'alal te ants winiketike ay ya staik te chamele.

Stuuntesel:

Te jPransiskoe ya sbik' jujun p'ejuk pox *amoxisilina* ta waxaxakeb ora.

aprikano

Scholel sk'oplalil:

Ja' sbiil ya yich' albeyel teme ay bin talem tey-a mak ay mach'a tey talem-a sok teme tey p'ejkajem-a tey ta Africae.

Stuuntesel:

Te *chikungunya* ja' jten chamel te lok'em tal ta slum sk'inal *aprikano* sbiile te maba wokol ya stsakotike.

asiro poliko

Scholel sk'oplalil:

Ja' ya skuxates yip jch'ich'eltik *B* te k'ax tuunel ta swenta ya yak' yip jbak'etaltik. K'ax tuunelme ta stojol spisil te alnich'ane, sok ja'me k'ax lek ya stuuntes te ants ay yik'em alal-ae.

Stuuntesel:

Te *asiro poliko* yame stak ta tu'untesel sok te yaxal bok itajetik.

B/b

**ban ya yich'
tuuntesel
te ts'ibaybil
k'opetike**

Scholel sk'oplalil:

Te jkaj a'tel banti ya yich' nopel te banti ya xtuun te ajtal ten ts'ibaybil junetik te ya yich' k'oponel sok ts'ibaye.

Stuuntesel:

Joya ta ts'usel te *ban ya xtuun te ts'ibaybil* jun te la jnojtikix tele ta chajpanbil june.

**bin ut'il pasbil te
ts'ibaybil june**

Scholel sk'oplalil:

Skajalkaj a'telil ya yich' pasel yu'un jich te jnopjunetike ya sna'bey sba ta steneltel te bin ya yich' ts'ibaye, bintik ya sk'an ya yal sok bit'il ya yich' ts'ibayel te june.

Stuuntesel:

Ila awil tey ta sjun jnopjunetik te *bin ut'il pasbil te ts'ibaybil june* te banti la ak'oponixe.

Ch/ch

chajpanbil jun

Scholel sk'oplalil:

Ta junjun ten te bintik yich'tik-layo
ta chajpanel te spojcholpojch Sjun
jnopjunetike. Yich'tik-layoj a'teliletik te ya
yich' pasele yu'un jich ya xju' ta nopel
yu'un-a te sk'oponel sok sts'ibayel june.

Stuuntesel:

Tey ta yoxebal *chajpanbil june* ya yich'
nopel te sjunil yu'un ijkityaybil k'op june.

chol k'op a'iyej

Scholel sk'oplalil:

Ja'te mach'a ya scholbey sk'op ya'iyejul te
bintik tulan sk'oplal ay k'oemik ta pasele.

Stuuntesel:

Te xMale la yich' cholbeyel ya'iy te bin ut'il
ay sk'oplalil te sch'in lumal banti jajcheme. Te
mach'a *acholbot ya'ay te k'op a'iyeye* ja' te
mamal José Martínez.

Cholanbil ts'ibaybil k'opetik

Scholel sk'oplalil:

Ja' pajk jun te banti tsobil k'opetik sok te ya
yak'bey ta na'el te bin ya sk'an ya yal te
k'opetike.

Stuuntesel:

Ya jle ta *Cholanbil ts'ibaybil k'opetik* teme ay
bin k'opil maba ya jna'bey te bin ya sk'an
yale.

E/e

eal ts'ib

Scholel sk'oplalil:

Ja' schojtolchojt ts'ibaliletik te yich'o te sts'ibalil te bats'il k'o^{pe} te k'alal te ya sjoyin sba sok te sjoy eal ts'ibe ja'me jich ya xk'opojix-a te jp'al k'o^{pe}.

Stuuntesel:

Te binti sbabial ya anop tey ta Sjun jnopjunetike ja'me te *eal ts'ib* ta abats'il k'o^{pe}.

elektrolitos orales

Scholel sk'oplalil:

Ja' ya'lel pox te ya skuxatesbey yip ya'lel jbak'etaltik.

Stuuntesel:

K'alal ak'bot ja'ch'ut te jnich'ane la jyich' ak'beyel *elektrolitos orales* tey ta Snaul Poxile.

esquimal

Scholel sk'oplalil:

Te ants winiketik te kuxajtik ta jpam lum te banti ya xyal bayel sike.

Stuuntesel:

Te sna te *esquimale* la yich' pasel ta sakil tonbat.

I/i

ibuprofeno

Scholel sk'oplalil:

Ja' jten pox te ya spoxtay teme ay ban k'ux ya ka'iytike, sok sit'emalil sok ya spoxtaybey sk'alel te chamele.

Stuuntesel:

Bik'aj p'ejuk pox yu'un *ibuprofeno*.

ich' tsob k'op a'iejetik sok spasel sts'ibayel ta jun

Scholel sk'oplalil:

Ja' te mach'a ya stsobtik-lay ta a'iyel te cholbil k'op te ya yich'tik-lay alele mak yantik ts'ibaylabil jun yu'un te yantik ts'ibajometike, ja' jich ya stsob ta pasel ta junax ta jpak jun.

Stuuntesel:

Te jXune ja' jtul *tsob k'op a'iejetik* te la *stsobtik-lay* te *ts'ibaybil* sk'op ya'iejetike te ay spastik-layoj te smololtak ta nainele.

iglú

Scholel sk'oplalil:

Ja' jun na te pasbil ta sakil sk'alak'al bat te banti nainemik te eskimalesetike ta sk'ajk'alil sikil k'inale.

Stuuntesel:

K'alal ya yich' pasel te jun na *iglú* sbiile bayelme ya xtuun te sakil sk'alak'al bate.

J/j

**jten jun te banti
ya yak' ta na'el
te bin nopjunil
alaj ta nopele**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jten jun te banti ya yak' ta na'el te jtul ants winik ya stak' ya spasbey ya'telul te bin la snop ta nopjune. Ayme yich'oj yajtalil te ja'nax ya stuundes ta stukele sok ma stak' cha'oxmeltayel.

Stuundesel:

Te jten jun te banti ya yak' ta na'el yajtalul te bin nopjunil lajem ta snopel te jpoxtaywanej antse ja': 0810347.

jtikunel k'op

Scholel sk'oplalil:

Ja' te mach'a ya sts'ibay sok te ya stikun ts'ibaybil k'op jun ta stojol te mach'a k'ejel ay ta kuxinele.

Stuundesel:

Jul ts'ibaybil *tikunbil* k'op ta stojol te Jesuse. Te mach'a la sts'ibaye ja'te skumpare jPetule.

julel

Scholel sk'oplalil:

Ya'lel pox te ya yich' otsesel beel ta julel ta bak'et swenta yu'un ma stsakotik chamel-a.

Stuundesel:

Ta yorail te sikil k'inale te aleltike sok te me'el mamaletike yame sk'an yich beyik *sjulelal* te influenza sbiile.

K/k

karboidratos

Scholel sk'oplalil:

Te bintik yich'tik-layej te we'el uch'balil te ya yak'bey stulanil te ch'ich' bak'ete jich bit'il te asukale, te kaxlan waje sok yantikxan-a.

Stuuntesel:

Te is-ak'e k'ax bayel ya jtatik-a tey-a te *karboiratoe*.

kolesterol

Scholel sk'oplalil:

Te lew yich'oj te we'el uch'balile sok te ay ta jch'ich'eltike. Te k'alal ya xjelaw ta tuunel ku'untik te bintik bujts'an ta we'el te k'ax bayel yich'oj te chopol lewe yame yak' ajtaltan chameletik.

Stuuntesel:

Te tonmutetike sok te slewul chitame ja' ay yich'oj te *skolesteroles*.

**lekubtesbilix
ta payel sok
miltik-laybilix
schanul te
ya'lel schu' me'
wakaxe**

Scholel sk'oplalil:

Ja' te bit'il k'alal ya yich' pasel te we'el
uch'balil te ay ya'lele ya yich' milbeyel
schanul; k'alal pastajemix-ae ya stak'i
jtuuntikix abi.

Stuuntesel:

Te ts'ibaybil cha'oxp'al k'op te yich'oj lap'el
ta spat biluketike ja' jich ya yalbey sk'oplalil
te ya'lel schu' me' wakaxe ja' jten uch'balil
chajpanbil ta uch'el *te lekubtesbilix ta payel
sok miltik-laybilix schanul te ya'lel schu' me'
wakaxe.*

M/m

**mach'a ay beel
ta sbiil**

Scholel sk'oplalil:

Sbiil te mach'a ya yich' ak'beyel beel ta stojol te bin yich'oj beel te ts'ibaybil k'op june.

Stuuntesel:

Te mach'a ya yich' ak'beyel beel ta stojol te tikunbil ts'ibaybil k'op june ja' te Jose Sanches.

**melbil k'op
yu'un kuxinelil**

Scholel sk'oplalil:

Ja'me te bin ya yich' cholel ta alel te bin ay pastajem ta kuxinelil mak ja' te bin ay pastajeme.

Stuuntesel:

Te xLaurae la sk'oponbey sjunil *melbil k'op yu'un kuxinelil* te bin ak'ax ta pasel ta intepentensia yu'un Mejikoe.

**melbil k'op
yu'un p'ijtesel ta
jkuxineltik**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jteb scholel ts'ibaybil k'op te yu'un ay binti ya xnojpteswan jtebuk-a te ya yak ta jolinel ta stojol te ants winiketike ta swenta te binti ya spasik ta skuxinelike.

Stuuntesel:

Te mamal jMayele la scholbon ka'ay jun melbil k'op *yu'un p'ijtesel ta jkuxineltik* te bit'il yu'un tulan sk'oplal ta kanantayel te bintik ay ta balumilale.

melbil lo'il k'op

Scholel sk'oplalil:

Ja' jten ts'ibaybil jun te ya yich' cholel ta alel sok jk'optik mak ts'ibaybil ta jun te jichnax ya xtal ta jol ko'tantike.

Stuuntesel:

Jk'opontik te *melbil lo'il k'ope* "Te uch sok te k'ajk'e".

muk'ul lejch jun

Scholel sk'oplalil:

Ts'ibaybil k'op ta jwel muk'ul jun te banti ya scholbey jtenuk sk'oplal te bin ya yich' ak'el ta na'ele, sok tut cholanbil k'opetik, sok t'ujbikil sbonil soknix t'ujbikil lok'ombaetik.

Stuuntesel:

Te ts'ibaybil *muk'ul lejch june* tey ya yal-a teme ja' ya jwe'tik te bok itaje sok teme ya jlo'beytik sit te te'ak'etike mala stsajkotik chamel yu'un-a.

N/n

**na'bil sba
ku'untik ta
jpisiltik te
ts'ibaybil k'op
a'iejetike**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jich ya sk'an ya yal te cholbil k'op a'ieej te spisil ants winiketik ya snabeyik sbae.

Stuuntesel:

“Te pajkin te'e” ja' jun cholbil k'op yu'un me'el mamaletik te *na'bil sba ku'untik ta jpisiltik te ts'ibaybil k'op a'iejetike*.

O/o

**oxpux puxbil
jun**

Scholel sk'oplalil:

P'al k'op a'ieej ts'ibaybil ta oxpux jun. Ya stak' yich' ak'el spat sok ya yich' tal k'op a'ieej soknix lok'ombailetik ta sjoyobal spat xujk.

Stuuntesel:

Te poxtaywaneje la sk'ebanbon jwel oxpux *puxbil jun* te yich'oj tel k'op a'ieej ta swenta yu'un te sika sbiile.

P/p

**pajk tut jun
te ay bintik
ya yaltilabey
cha'ox ten
sk'oplale**

Scholel sk'oplalil:

Ts'ibaybil k'op te ay binti ya yak' ta na'ele yame stak' ya yich' xat'el jejchanax yelaw mak ta scha' jechel yelaw te june. K'ax chikan ta mak-liyel te k'op a'ieej yich'oj talel tey-ae sok aynix te ay ya yich' talel lok'ombaetik.

Stuuntesel:

Te *Pajk tut sjunil te ay bintik ya yaltilabey cha'ox ten sk'oplale* yu'un te koltayel te bintik ya stak' ya jpastik ta jkuxlejaltik yu'un te Bats'il ants winikotike ayme yich'oj tulan k'op a'ie tey-a.

**pakbil jun
yich'tik-layoj
lok'ombailetik
sok ts'ibaybil
k'op a'iejetik**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jwel muk'ul jun te banti ts'ibaybil sok bontik-laybil cha'oxten ts'ibaybil k'opetik te ayik ta pajk sjun te jnopjunetike.

Stuuntesel:

K'opona te jlejch muk'ul june tey ta *pakbil jun yich'tik-layoj lok'ombailetik sok ts'ibaybil k'op a'iejetik* yu'un jich ya awil ta lek-a.

pojch jun

Scholel sk'oplalil:

Ja' tsojb k'opetik te ay bin ya yak'bey ta na'beyel sk'oplalul mak chajpanbil junetik yu'un jich ya yich' tael-a te bin nopbil sk'oplalil yu'une.

Stuuntesel:

Te sbabial *pojch june* yu'un te sjun jnopjune ay yichoj tel chan chajp chajpanbil junetik.

S/s

**sbiil te mach'a
schajpanoj te
ts'ibaybil k'o**

Scholel sk'oplalil:

Ja' te mach'a ya spas sts'ibayel te pajk june.

Stuuntesel:

Benjamín Konsales ja'me *sbiil te mach'a schajpanoj te jten ts'ibaybil k'op june* “Jpas k'op te'etik”.

**schajpanel ta
lek te bin ya
yich' ts'ibayel ta
june**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jka a'telil te banti nail ya snop te bin ya yal sok bin ya sts'ibay te jnopjune te k'alal ya sts'ibay te ts'ibaybil k'op june.

Stuuntesel:

Teme ya jt'un bael ta lek ta pasel te bin ut'il *chajpanbil te bin ya yich' ts'ibayel ta june* ya xju' ku'un sts'ibaybeyel beel tikonbil ts'ibaybil k'op jun ta stojol te xWanuche.

schanul chamel

Scholel sk'oplalil:

Te tut chan te ma xk'ot ta jsitik yilele, te k'alal ya xpol beele yame yak' chamel ta jbak'etaltik.

Stuuntesel:

Te *schanul chamel* yu'un chikungunya sbiile ay tsakojomik bayel ta jtul yajwalul mejiko.

scholbil k'op yu'un me'el mamaletik

Scholel sk'oplalil:

Te bintik muk'ik sk'oplal te cholbil ta banti ma xla j ta scholbeyel sk'oplalule yu'un ya yak'bey ta na'beyel te bin ut'il te sk'op ya'ieejul te bin pastajem ta stojol te tut lume.

Stuuntesel:

Yo'tik ta xmal k'aal ya jk'oponbey ya'iyik te alaletik ku'un te *cholbil k'op yu'un me'el mamaletik* ta banti Teposteko.

scholel ta alel te bin yilele

Scholel sk'oplalil:

Scholel ta alel lek te bin yilel stalel jtul ants winike, jten lum, jkojt chanbalam mak yantikxan-a. Ya xju' ta cholel ta alel ta jk'op a'ieejtik sok ya xju' ya yich' ts'ibayel ta jwel jun.

Stuuntesel:

Jpisiltik ya ka'iybeytik sk'oplal te bin ya *schol ta alel te jMartin* ta swenta te slumal banti naineme.

SIDA

Scholel sk'oplalil:

Ja'me chojtolchoj albil k'opetik te yu'un ya sk'an yak'botik jna'tik te bit'il bayel meinemix te chamele. Ja' jtsob chameletik te ayikix ta stojolik te ants winik te mach'a meinemix ta sbak'etal te *VIH* sbiile.

Stuuntesel:

Tey ta snaul poxil ta jtut lumale la scholbeyik sk'oplalul te bin pasel ya sk'an yu'un ma stsakotik-a te chamel *SIDA* sbiile.

sink

Scholel sk'oplalil:

Te lekil we'el uch'balil te ya sk'an ka'beytik te jbak'etaltike, yame skoltay yu'un ya x-a'tej-a te chinamile, sitile, kajch'altik, sejkubil sok jk'intik; ja'nix jich ya slekubtes te yejtalil ejchenile sok ya sp'oltesbey te ya'lel sbak'etal winike.

Stuuntesel:

Te *sink* sbiil ta alele ya xtuun swenta ma x-och schamel-a te kajch'altik sbiil ta alele.

sjelawelix slewul-a

Scholel sk'oplalil:

Ya yich' tael-a ta sbak'etal chambalemetik te ya stak'ik we'ele ya smojtesbey yip te kolesterol ta jch'ich'eltike (chopol lew). Teme bayel ya jwe'tik ti'bale ya xjujp'otik yu'un sok ya staotik chamel ta ko'tantik.

Stuuntesel:

Te *sjelawel lewe* ya jtatik spasil ta bintik ch'ilbilike.

sjolinel nail te bin ya yal beel te sk'oponel june

Scholel sk'oplalil:

Ja' jten a'telil te banti ya yil te jnopjun bin ut'il ta k'oponel sok lok'ombaetik te june, bin yilel smuk'ul te ts'ibalile sok te sbonil te yich'tik-layoje yu'un jich ya snop ta sjol-a te bin sta beel ta nopeltey-ae.

Stuuntesel:

Te *sjolinel beel nail te sk'oponel june* ja'me ya yak'bey beel sna' te jnopjunetik te bin ya yal beel te ts'ibaybil k'op june.

sjoy eal ts'ib

Scholel sk'oplalil:

Te ts'ibaliletike ja'me wajatik ta stojol te sts'ibalil bats'il k'op tseltale k'alal ya sts'ibayot sok te eal ts'ibetike yu'un jich ya schola-a a'iyel te k'op a'yeje.

Stuuntesel:

Ta jwel sjun nojpjunetike yame anop bael ta yilel te *sjoy eal ts'ib* "k".

Sjun jnopjunetik

Scholel sk'oplalil:

Ja' chajpanbil ta stojol te jnopjunetik yu'un ya snop sk'oponel sok ts'ibayel ta sba'ts'il k'op te k'alal ya spas ajtal ten a'teliletik.

Stuuntesel:

Ya jnop sk'oponel sok sts'ibayel ta jbats'il k'op sok te *Sjun jnopjunetike*.

sjunil banti albil spoxil chamel

Scholel sk'oplalil:

Ja jten jun te ya sts'ibayik te jpoxtaywenejetik te banti ya yak' ta na'el te bin poxil ya stak' stuuntes te mach'a ay ta chamele yu'un jich ya xkejchaj-a te schamele.

Stuuntesel:

Te *sjunil banti albil spoxil chamele* ya yal tey-a te yala sk'an ya kuch' bayel ja'e.

Sjunil cholbil k'op a'iejetik yu'un sk'oponel

Scholel sk'oplalil:

Ja' pajk jun te ya xtuun ta nopjune ay bayel ta chajp ts'ibaybil jun yich'oj tal tey-a te yu'un ya sk'opon te jnopjune.

Stuuntesel:

Tey ta *Sjunil cholbil k'op a'iejetik yu'un sk'oponele* ayme jten ts'ibaybil k'op tey-a te ja' sbiil "Bin ut'il ya spastaj te sejk 'ub ja' ale sok chajpnax sba ta ilel-a".

sjunil nopjun**Scholel sk'oplalil:**

Sjunil banti ya yich' ts'ibayel te yajtalul te jayeb la stsak ta nopjun te ants winiketike te k'alal ya xju' yu'un te nopjune.

Stuuntesel:

Te *sjunil snopjun* te xLupitae k'ax lekik la stsak te yajtalule.

**Sjunil te banti
kechelotik bael
ta snopele****Scholel sk'oplalil:**

Sjunil te ya jtajtik ta slajibal pajk jun jnopjunetike te banti ya stsak te jnojpteswanej te bintik nojpenix yu'unik te nopjunetike ta spojcholpojch beel te june.

Stuuntesel:

Te *Sjunil te banti kechelotik bael ta snopele* nail ya yich' ak'el te k'alal ya yich' pasel te slajibal tsaele.

**sjunil te banti
tsakajtik sbiilik****Scholel sk'oplalil:**

Ts'ibaybil k'op te ya yich' cholanel koel ta ts'ibayel te sbiilik te ants winiketike, sok bintikukxan te ayike, jich yipakil ay, sok yantikxan-a, ja'to k'alal slajibal te june.

Stuuntesel:

Te Jabiere la spasbey *sjunil te banti tsakajtik sbiil* te bintik ya sman yu'un ya xtu'un ta spasobil te snae.

sjunil te binti ya yich' k'anele

Scholel sk'oplalil:

Sjunil bin ya yich' k'anel yu'un ants winiketik ta stojol jtul alnich'an.

Stuuntesel:

Te jpatxujk jbajtike yame kak'tik yejtal jk'abtik ta sjunil binti koltayel jk'antik ta stojol te a'tel jtunel ta jlumaltike.

Sjunil te bit'il ya st'un ta spasel ya'tel te jnojpteswanej te ya xk'opoj ta Bats'il K'op Tseltal sok ta kaxlan k'op

Scholel sk'oplalil:

Ja' jpajk jun te banti ya xcholbet ya'ay te jp'ijteswanej te bin ut'il ya xnojpteswan ta sk'oponel sok sts'ibayel te bats'il k'ope.

Stuuntesel:

Te sjunil yu'un st'unel spasel ya'telul te jnojpteswaneje te ya xk'opoj ta cha'ten k'ope, ya xtuun ku'un ta slekubtesel te nojptesel ya kak'e.

sjunil yilobjibal te bintik yich'oj te pajk june

Scholel sk'oplalil:

Ja'me te bin yich'o te jpajk june, ay ta xjachilbal ochel ta sjunil te jpajk june ja' tey ya xwajaj ta alel-a te bin yich'tilayoj te jpajk june.

Stuuntesel:

Lebeya te smuk'ul biil te ts'ibaybil jun yu'un swenta k'oponele tey ta banti *sjunil yilobjibal te bintik yich'oj te pajk june*.

sjunil yu'un a'iyej ta tsoblej

Scholel sk'oplalil:

Ts'ibaybil jun te ya yich' pasel ta tsoble yu'un jich ma xch'ay ta o'tanil-a te binti la yich' alale, te bin ut'il ajil ta achajpanel yu'unik te a'ijejetik te la yich' chajpanel te mach'atik ak'otik tey ta tsobleje.

Stuuntesel:

Te chajpanbil a'iyej yu'un swenta ya yich' pasel ch'ulna ta lum la yich' tsakel ta *sjunil yu'un a'iyej ta tsobleje*.

sjunil yu'un ijkitaybil k'op jun

Scholel sk'oplalil:

Ts'ibaybil jun banti ya yich' ijkitayel tebuk k'op a'iyej ta stojol jtul yan ants winik.

Stuuntesel:

Ya kijkitaybey ts'ibaybil k'op jun ta stojol te xMarkaritae yu'un jich ya *smatiklay-a* te bin ya xtu'un *yu'un spasel te we'elile*.

skajakaj a'telil ya yich' pasel

Scholel sk'oplalil:

Te bin a'telil ya pasik te ants winiketik ta snopel te pajk june sok skoltaywane te jtul jnojpteswaneje te ya sna' cha'ten k'ope.

Stuuntesel:

Te sjun te jnopjune ayme yich'o balun kaj a'telil te yu'un ya yich' k'oponele.

**sk'aalelal bin
ora ya xla j yip
ta tu'ntesel**

Scholel sk'oplalil:

Ja' tey ya yalbey-a te bin k'aalil ya xla j yip ta tu'ntesel te jten we'el uchbalile, poxiletik mak p'olmaliletik. Teme k'ax te yajtal k'aalile, te p'olmalile maba ya stak'ix lek ta tu'ntesel yu'un-a te ants winiketike.

Stu'ntesel:

Te sk'aalelal yajtal k'alul te binti ora ya xla j yip ta tu'ntesel te lejpreskoe ja'me ta 1 yu'un septiembre ta ya'wilal 2018.

sk'ixnalul

Scholel sk'oplalil:

Jich yipal yip ya yak' ta jbak'etaltik te jten we'elile.

Stu'ntesel:

Te represkoe k'ax bayel sk'ixnalul ja' yu'un te bayel yich'o asukale.

**sk'op ya'iyej
scholojik
jilel te me'el
mamaletik
namey k'inake**

Scholel sk'oplalil:

Nojptesel tel yu'un namey k'inal jme' jtatik te ja'nax ya xcholik ta alel ta k'op a'iyej te ants winiketik ta tut lume.

Stu'ntesel:

La jtaj ta Sjunil cholbil k'op a'iyeketik yu'un sk'oponel jun te bin k'oem ta pasel namey k'inale *te sk'op ya'iyej scholojik jilel te me'el mamaletik namey k'inake.*

**sk'oponel
sp'alap'al
ts'ibaybil k'op**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil te banti te nojppune ya ya'iy lek stojol te bit'il ya yich' cholanel ta pasel te sp'alp'al kope yu'un jich ya yich' jolinel-a te bin ya yal te k'ope.

Stuuntesel:

Ta sbabial k'aal nopjune, k'alal ya yich' k'oponel te p'alap'al ts'ibaybil k'opetike, te niwak nopjunetike yame xju'ux yu'unik sk'oponel sbiilik-a.

**sk'oponel te
ts'ibaybil june**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a't yu'un te nojpunetik te ya sk'opon ta k'unk'un yu'un jich ya sjolin lek-a te bin yakal yalbel sk'oplalil te ts'ibaybil june.

Stuuntesel:

Yu'un ya ajolin lek te a'ieje yame sk'an ya ak'opon bayel ta ch'oj te ts'ibaybil june.

**sk'oponel
xot'olxot'
ts'ibaybil k'op**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil te banti te jnojpune ya xjach ya'iybey swentail bit'il ya yich' cholanlayel te k'opetike yu'un jich ya yich' pasel cholanbil k'opetik-a te ay bin ya yak' ta na'ele.

Stuuntesel:

Yu'un ta sk'oponel te xojt'olxojt' ts'ibaybil k'opetike te jtul nojppune ya yame xjajch ju'uk yu'un yilel te banti ay te binti tulan sk'oplal albil ta ts'ibaybil june.

**slekilal slewul
te'etikil k'inal
mak sit awal
tsunubil**

Scholel sk'oplalil:

Te lekil lew yu'un te'tikil k'inale mak sit awal ts'unubile lek bayel ya jwe'tik yu'un ya stuuntes te jbak'eltaltike, ja'i ini ya jtatik ta lew yu'un oliba, jirasol, ixim, ta aseitunas sok ta takin sit te'ak'etik.

Stuuntesel:

Te k'alal ya jch'il te tonmute ya kak'bey jtebuk *slekial slewul te'tikil k'inale*.

**slekilal te ya
yak'boktik**

Scholel sk'oplalil:

Te bintik lekilal yich'tik-laye ta swenta jbak'etaltike; ja' ya xtuun yu'un ta smaktik-layel te chameletike sok ya xjajch ch'iuk te stsa' kok jk'abtike.

Stuuntesel:

Te slekilal te bin ya yak' ta bak'eltalil te ya'lel schu' me' wakaxe ja'me ya xkoltayotik yu'un sch'ielik te alaletike yu'un jich ya xch'iik lek-a sok jich ay yip yok sk'abik-a.

smajk'alel**Scholel sk'oplalil:**

Ja' jmak' ch'in ts'ibaybil k'op te ya yich' lok'esel te banti ts'ibaybil te june swenta yu'un te mach'a ya sk'opone yu'unme ya sna'bey swentail-a te binti ya yal te june.

Stuuntesel:

Te jmak' ch'in ts'ibaybil k'op te ya yich' lok'esel te banti bayel sk'oplal te sbiiline *jPetul Páramo* tulan sk'oplal la jkil.

sna'beyel sba ts'ibalil**Scholel sk'oplalil:**

Ja' jkaj a'telil ya yich' pasel te banti te jnopjun yu'un ya sna'bey sba ta ilel te bin ut'il pasbil te ts'ibaliletike yu'un jich ya stak' sk'opon-a te ts'ibaliletik te ayik ta yolil te xojt'olxojt' k'opetike soknix te ayik ta banti te ts'ibaybil june.

Stuuntesel:

Te k'alal la *jna'bey sba* ta ilel te *ts'ibalile* la jnop stuuntesel te muk'ul ts'ibetike ta pasbeyel sbiil lumetik sok ta spasbeyel sbiil ants winiketike.

**sna'el stojol te
bin ya yal te
ts'ibaybil k'ope**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil ya yich' pasele yu'un jich te jtul jnojpjune ya sna' stojol sok ya ya'iy stojol te a'ieje te banti tulan sk'oplal albil ta ts'ibaybil k'op te banti la sk'oponixe.

Stuuntesel:

Yu'un ya xk'ot ta yo'tan *ta sna'el stojol bin ya yal te ts'ibaybil k'ope*, te jtul nojpjune yame sk'opon bayel ta ch'oj.

**snopel k'op
a'ieje**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jka a'telil te banti te jnopjune ya snop k'op a'ieje yu'un jich ya yak' ta na'el-a te snopojibal yu'une sok jichme ya scha'nopxan ta lek-a te bin nojpenix yu'une.

Stuuntesel:

Te *snopel k'op a'ieje* la skoltayon ta k'opojele lek ta jbats'i k'op.

**snopel sok jol
ko'tan te bin la
taj ta mak-liyel
yu'un te k'op
a'ieje sok te
bit'il ya xk'opoj
x-a'iyane**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil te banti ya snop te jnopjune te binti leknax ta nopel la ya'ieje mak chujkul ta alal ya ya'iy te k'op a'ieje yu'un jich ya xnojp yu'un-a.

Stuuntesel:

Te *snopel sok jol ko'tan te bin la taj ta mak-liyel yu'un te k'op a'ieje sok te bit'il ya xk'opoj x-a'iyane* ja'me slajibal jkaj a'telil ya schol mak stael ta mak-liyel te bin ya yal te k'op a'ieje.

**spajel ta ilel ta
scha'chajpal te
ts'ibaybil june**

Scholel sk'oplalil:

Ta skajalkaj te a'tele ya yich' nopel ta ilel banti pajal sok banti ma pajaluk bin ut'il pasbil te ts'ibaybil jun te nojpenix tel ta ilel ta chajpanbil june.

Stuuntesel:

Te slajibal te a'tel la yich' pasel ta banti chajpanbil june ja'me te *spajel ta ilel ta scha'chajpal te ts'ibaybil june*.

**stael ta
mak-liyel stojol
te bin ya yal te
k'ope**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jka a'telil te banti ya yilik k'op a'ieje te ants winiketike ja' jich te bit'il ya yalik te yantik ants winiketike.

Stuuntesel:

Te yu'un ya jtajtik lek ta mak-liyel-a te bin ya yal te k'op a'ieje jtulanme sk'oplal te ya mak-liy ta lek te binti ya yalik te ants winiketike.

**sts'akab kok
jk'abtik**

Scholel sk'oplalil:

Ja' te banti snitik-layoj sba sbakel kok jk'abtik, sok banti snitik-layoj sba sbakel kejtik.

Stuuntesel:

Tulanme sk'oplal te *sts'akab kok jk'abtike* ja'me tey-a te banti snitik-layoj jbakeltik ta jbak'etaltike.

sts'ibalil bats'il k'op tseltal

Scholel sk'oplalil:

Ja' tsojp ts'ibalil te ya xtuun ta sk'oponel sok ta sts'ibayel te jten bats'il k'ope.

Stuuntesel:

Ya jk'opon sok ya jts'ibay jun sok te *sts'ibalil jibats'il k'ope*.

sts'ibayel chojtolchojt ts'ibalil

Scholel sk'oplalil:

Skajakaj a'telil ya yich' pasele yu'un te jtul nojppjune ya sna'bey sba ta yilel bin ut'il ta ts'ibayel te ts'ibalile yu'un jich ya xju' xbajjt sts'ibay te xojt'olxojt' k'ope sok te ts'ibaybil june.

Stuuntesel:

Te *sts'ibayel chojtolchojt ts'ibalile* ja' la skoltayon ta sna'el stojol te binti ut'il ya yich' pasel ta ts'ibayel te jbiile.

sts'ibayel sp'alap'al k'opetik

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil te bit'il jtul jnojppjune ya sna'bey sba te bit'il scholet lek pastik-laybil te ts'ibalil ta sp'alalp'al k'opetike yu'un jich ya xju' yu'un sts'ibayel-a.

Stuuntesel:

Te bit'il la jnop *sts'ibayel te p'alap'al k'opetike* ja'me tey la jna'-a te bin ut'il ta ts'ibayel spisil sbiil-a te alaletik ku'une.

sts'ibayel te bin la yich' alele

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil ya yich' pasel yu'un te jtul jnopjune ya slok'tay ta ts'ibayel mak ya sts'ibay te k'op a'iyej te ya xtuun yu'un ta sts'ibayel jwel june.

Stuuntesel:

Te *sts'ibayel te bin la yich' alele* yu'unme ja' jich ya stak' ya yal-a te binti ya xtuun yu'un te jnojpjune.

sts'ibayel te xojt'olxojt' ts'ibaybil k'op

Scholel sk'oplalil:

Ja' jka a'telil te banti ya sts'ibay xojt'olxojt' ts'ibaybil k'op te jnojpjune yu'un ya scholbey sk'op a'iyejul.

Stuuntesel:

Ta *sts'ibayel te xojt'olxojt' ts'ibaybil k'ope* te nojpune ya sts'ibay spisil te bin k'op a'iyejil ya snope.

T/t

**te bit'il akuxin te
jtul ants winike**

Scholel sk'oplalil:

Sjunil te banti ts'ibaybil te bit'il akuxin te jtul ants winike.

Stuuntesel:

Te bit'il akuxin te Porpirio Dias ya stak' ya ataj ta sjunil te banti cholbil k'opetik te pastajemikixe.

**te mach'a
la sk'ases ta
jbats'il k'optik
Tseltale ja' sbiil**

Scholel sk'oplalil:

Ja' te mach'a ya sts'ibay sok ya sk'ases ta alal yan k'op ta sbats'il ta k'ope.

Stuuntesel:

Ta slajibal te junjun chajp ts'ibaybil june teyme yich'oj ts'ibayel-a te sbiil te mach'a la sk'ases te k'ope.

**tikonbil
ts'ibaybil jun**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jun ts'ibaybil k'op te ya yich' ts'ibayel ta stojol jtul ants winik te k'ejel kuxineme, yu'un jich ya yich' ak'beyel sna' stojol-a teme ay bin ya spastaje.

Stuuntesel:

Ya ts'ibaybey beel *tikonbil ts'ibaybil jun* te jwix xBeatrise.

Ts'/ts'

**ts'akal yich'oj
ya'lel ta**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jich ya yich' tuuntesel ta alel yu'un yak'el ta na'el te jich smiil yich'oj sbal te yawil te we'el uch'balile. Yame stak' yich' alel ta kramos, kilokramos sok ta but'bil ta *litro*.

Stuuntesel:

Manchuk teme muk' te kajae, *ts'akal sbal yich'oj ja' yajtalul te 600 kramose*.

**ts'ibaybil
cha'oxp'al k'op
te yich'oj lap'el
ta spat biluketik**

Scholel sk'oplalil:

Ja' ch'in jun te lap'al ta spat biluketik yu'un ya x-albot sbiil tey-a, sok te bin yich'tik-laneje mak yantik-xan k'op a'ie-a yu'un te ants winiketik ya stak sna'ik stojol-a te matoba smanojuk-ae.

Stuuntesel:

Te *ts'ibaybil cha'oxp'al k'op te yich'oj lap'el ta spat biluke*, ja' tey nakal sbiil-a te schu' wakaxe.

ts'ibaybil k'op ta lejchel te'

Scholel sk'oplalil:

Komnax ta ts'ibayel, muk'ik' lek te tsib ya yich' pasele, tey ya yich' ak'el-a te banti chikan lek ta ilele yu'un jich ya yich' tael ta ilel-a te bin ya yak' ta na'ele.

Stuuntesel:

Ja'me *ts'ibaybil k'op ta lejchel te'* ine jich ya yal: jlch'a beel te sp'ijomal ya'lel schu' me' wakaxe te banti li' lok'em ta yawil wakaxetike!

VIH

Scholel sk'oplalil:

Ja' jten schanul chamel te ya x-och ta jbak'etaltik yu'un ya soktes te bin ut'il ya x-a'te te jbak'etaltike sok ya slajinbey yip te bin ut'il ma stsakotik te ajtalten chameletike. Teme maba la skanantay sba te ants winik te k'alal ya staj sbaik ta wayele, yame stak' stsakotik te chamele meel ta ch'ich'naxme ya xk'ax te chamele, sok te k'alal ay yik'em alal-a te antse, te k'alal ya xp'ejkaje soknix te k'alal ya swe'tes te yale teme tsakbil ta chamel te sme'e.

Stuuntesel:

Ya jkanantay te jkuxinele soknix-ek te joye yu'un jich' ma staonjo'tik-a te chamel VIH sbiile.

W/w

we'elil te ma'yuk slewul

Scholel sk'oplalil:

We'elil yu'un ma xyuts'in jchujtik, te ya jtajtik ta sereales, tey ta bintik chi'paj ta lo'ele sok ta bok itajetik. Teme ya jwe'tik ja'in we'elil ini jichme ma stsakotik chamel-a jich bit'il *diabetes* sbiile, bayel jujp'el soknix te chamel yu'un kanser sbiile.

Stuuntesel:

Te spat chi' pajetike ja' bayel slekil we'elil *yich'o te ma'yuk slewule*.

winik mak ants

Scholel sk'oplalil:

Ja' ta steneltel te jbak'taltike te yu'un ya yak' ta na'el te antsbal mak winikbal-ae.

Stuuntesel:

Ya xbon kil jpoxtaywanej yu'un ya jk'an ya yalbon bin-a te jwolemal alal kik'oje tut antsbal mak tut winikbal.

X/x

xojt' slok'onbail kuxlejalil

Scholel sk'oplalil:

Muk'ul ts'ibaybil jun te banti ya yich' cholel ta alel ta ts'ibaybil jun te bin ay pastajeme sok te bin kuybil te jich pastajem te k'axemix tele, ay sk'aalel, yorail sok ay ban lumiluk k'oem ta pasel ya yich' alele.

Stuuntesel:

Te *jPetul Páramo* sbiile ja'me jten xojt' slok'onbail kuxlejalil ta mejico, te yich'oj k'asesel ta jtab ta chajp yanyantik k'opiletik.

Y/y

ya sna' cha'ten k'op

Scholel sk'oplalil:

Jtul ants winik te ya sna' xk'opoj ta cha'tenel k'op, ya xju' yu'un ya xk'opoj mak ja'nax ya sna' ya'iyel stojol te k'ope, ya sna' sk'oponel sok sts'ibayel te jten k'op te nojpen yu'une.

Stuuntesel:

Te jnojpteswanej ku'un ta nopjune ya sna' *cha'ten k'op*: ya sna'bon te jk'ope sok te kaxlan k'ope.

ya xtuun ku'untik te sk'oponel june

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil te banti ya yich' ilel te banti ya sta stuuk te sk'oponel te jwel ts'ibaybil june.

Stuuntesel:

Te jkaj a'telil sbiil “*ya xtuun ku'untik te sk'oponele*” ya yak' jnoptik ta jol ko'tantik te bin swentail te ya xtuun ku'untik te sk'oponel jun ta jkuxineltik ta junjun k'aale.

**ya xtuun
ku'untik te
ts'ibajel**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'tel te banti ya yich' tojliyel ta ilel-a te banti ya xtuun ta pasel te sts'ibayel june.

Stuuntesel:

Te jkaj a'tel te ja' sbiil “*ya xtuun ku'untik te ts'ibajele*” ya yak' jnoptik ta jol ko'tantik te bin swentail te ya xtuun te ts'ibaybil junetike te ya yich' ts'ibayel ta jkuxineltik ta junjun k'aale.

**ya xtuun
ku'untik te
ya xk'opoj
x-a'iyantike**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jkaj a'telil te banti ya yich' nopel ta ilel te banti ya sta stuuk te ya xk'opojotik sok jk'op ka'iejtike.

Stuuntesel:

Te jkaj a'telil “*ya xtuun ku'untik te ya xk'opoj x-a'iyantike*” ya yak' jnoptik ta jol ko'tantik te bin swentail te ya xk'opojotik ta jbats'il k'optike.

**yach'il k'op
a'iej**

Scholel sk'oplalil:

Ja' jka a'telil te banti te jnopjune ya sta yach'ikil k'op a'iejetik yu'un jich lek ya sna' schajpanel ta lek-a te bin ya sk'an ya ya'iyantaye.

Stuuntesel:

Te lek xmelet ya cholbey ta alel te bin yilel te jtul ants winike tey la jnop-a te k'alal ak'ot ta ko'tan te yach'il k'op a'iej te ayik ta sjun te jnopjune.

**yajtalul ta
welewel jun
ts'ibaybil**

Scholel sk'oplalil:

Ja' te junjun jech jwel jun te ayik ta pajk june. Ya yich' tael sok yajtalul te banti ak'bil ta ye'tal jun (ta yolil mak ta wa'elil) yu'un te jwel jun.

Stuuntesel:

Te melbil lo'il k'op te ya ak'an ya ak'opone ayme ta *yajtalul swelewel jun* 16.

**yak'el ta na'el
stojol jich yipal
yich'tik-layej te
we'eliletike**

Scholel sk'oplalil:

Ja'me te banti Ts'ibaybil cha'oxp'al k'op te yich'oj lap'el ta spat biluketike te banti ya yich' albeyel sk'oplalil te bin lek ya yak' ta jbak'etaltike.

Stuuntesel:

Tey ta banti spat te bin chuybile teyme ya jtajtik ta ilel-a te bintik albil sk'oplalil te ya yak' *ta na'el stojol jich yipal yich'tik-layej te lekil we'eliletike*.

yalel k'op

Scholel sk'oplalil:

Te ts'ibaybil june swentame yu'un ya yak' ta na'el te bin k'op a'iyejiluk te ya yich' ak'el ta na'el ta stojol jtsob alnich'anetik.

Stuuntesel:

Te jolol yu'un te jnopteswanejetik tey ta snaul nopjunil la slap'an jun *albil k'op* te banti ya x-alot te ma'yuk nopjune.

yero**Scholel sk'oplalil:**

Ja' te bin lek ya yak'botik te jwe'el
 kuch'baltik sok te aynanix ta jbak'etaltik-ae.
 Tulanme sk'oplal ito yu'un ya yak'botik yip
 jch'ich'eltik-a sok jich ma stsakotik chamel-a.

Stuuntesel:

Spisil te yaxal bok itajetike sok te *lenteja*
 ya jwe'tike bayelme yero ya yak'botik ta
 jbak'etaltik.

**yilel jbajtik te
bin nojpenix
ku'untik****Scholel sk'oplalil:**

Ja' te a'teliletik yich'o ta xajt'alxajt' te Sjun
 jnopjunetike te tulana sk'oplal ta ko'tan
 te bintik nojpenik ku'un tey-ae tey ta
 spojcholpojch june.

Stuuntesel:

Pasa te a'teliletik te ay ta sbabial te *yilel
 jbajtik te bin nojpenix ku'untik* ta Sjun
 jnopjunetike.

yip bakelil**Scholel sk'oplalil:**

Ja' yich'oj pasel-a te jbakeltike sok te sbakel
 kejtike.

Stuuntesel:

Te jten bin ya yak'bey yip *jbakeltike* ya
 jtatik te k'alal ya kuch'beytik ya'lel schu'
 wakaxe.

yip ch'ich' elil

Scholel sk'oplalil:

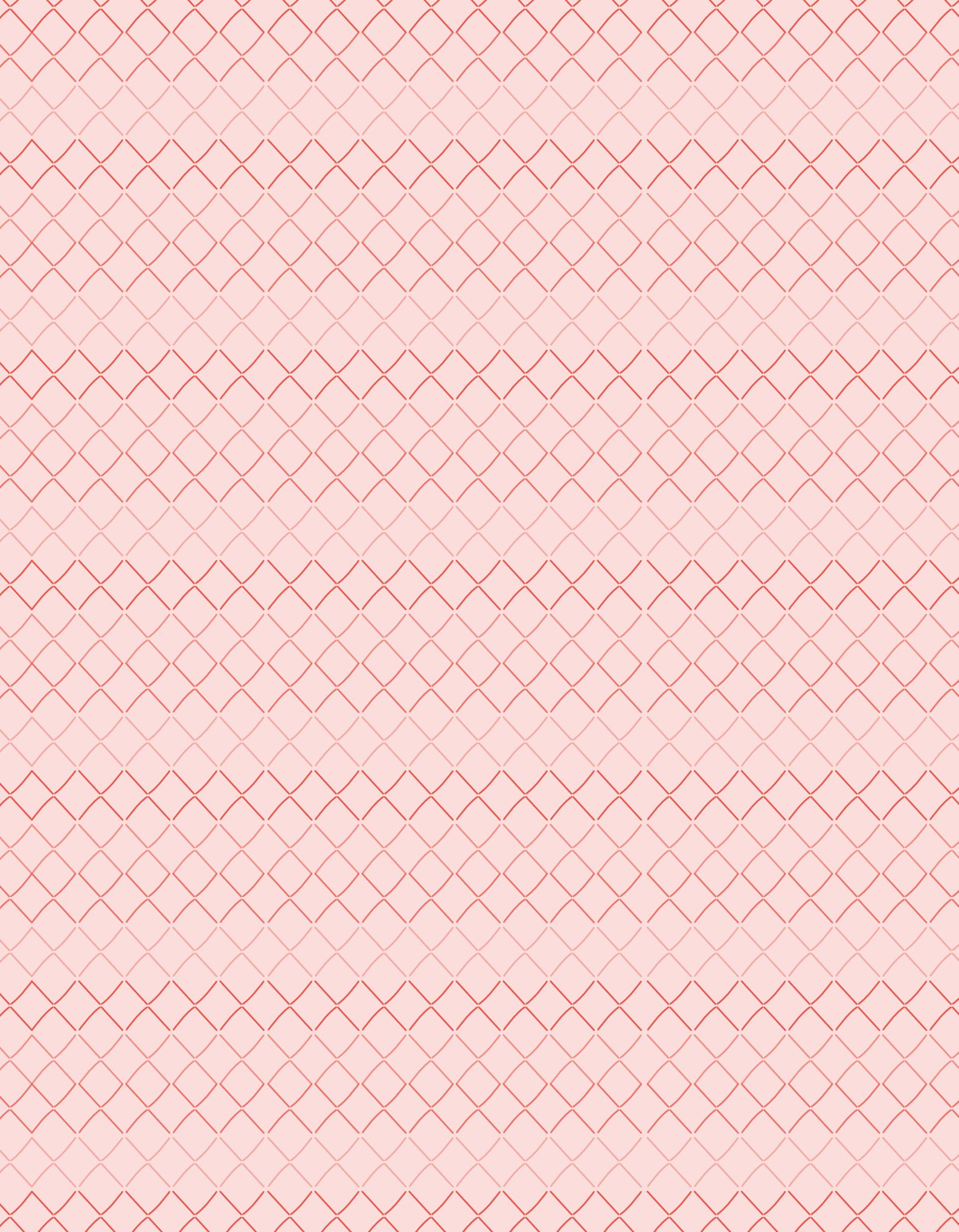
Ja' te bintik jtuunelik yu'un te jch'ich'eltike
yu'un jich ma stsakotik-a te chamel ta
jbak'etaltike.

Stuuntesel:

Te *yip* ch'ich'e ta we'el uch'balilme ya yich'
tael.

A blank sheet of white paper with horizontal red lines, resembling notebook paper. The paper is centered on a background with a repeating diamond or chain-link pattern in a light red color. The lines on the paper are evenly spaced and extend across its width.

En este material encontrarás un listado de palabras que te ayudarán a comprender lo que dicen los libros. También hallarás otras palabras con significados iguales pero que se dicen de diferente manera. Por eso te invitamos a consultar frecuentemente este Vocabulario.

Ja'i li' ta pajk jun ito yame ata tey-a te cholibil
ts'ibaybil k'opetik yu'un ya skoltayat ta sna'el te bintik
yich'tiklayoj te pajk june, soknix-xan ay k'opetik tey-a
te pajal te bin ya yak'ik ta na'el stojole, ja'nax yu'un
yanyantik ta k'oponel. Jich yu'un ya sk'an yakuk awil
tey-a te cholanbil k'opetike.

GOBIERNO DE
MÉXICO

EDUCACIÓN
SECRETARÍA DE EDUCACIÓN PÚBLICA

INSTITUTO
NACIONAL PARA
LA EDUCACIÓN
DE LOS ADULTOS

DISTRIBUCIÓN GRATUITA
MAJTANIL TA AK'EL